

ANGELICA ROȘU

DREPT PROCESUAL CIVIL

**Teoria generală. Procedura contencioasă. Etapa scrisă.
Reguli generale privind judecata în prima instanță.
Excepțiile procesuale**

Cuprins

ABREVIERI.....	5
I. NOȚIUNI INTRODUCATIVE ÎN DREPTUL PROCESUAL CIVIL.....	7
1. Definiție.....	7
2. Caracterele dreptului procesual civil.....	11
3. Principii fundamentale ale procesului civil.....	12
3.1 Principiul răspunderii juridice a judecătorului în cazul refuzului de a soluționa o cauză civilă – art. 5 C. pr. civ.....	12
3.2. Principiul dreptului la un proces echitabil, în termen optim și previzibil – art. 6 C. pr. civ.	14
3.3. Principiul legalității – art. 7 C. pr. civ.....	23
3.4. Principiul egalității părților în fața justiției – art. 8 C. pr. civ.....	26
3.5. Principiul disponibilității – art. 9 C. pr. civ.	27
3.6. Principiul referitor la faptul că părților le revin obligații în desfășurarea procesului – art. 10 C. pr. civ.....	31
3.7. Principiul potrivit căruia terții au obligația să sprijine realizarea justiției – art. 11 C. pr. civ.....	31
3.8. Principiul bune-credințe în exercitarea drepturilor și în îndeplinirea obligațiilor procesuale – art. 12 C. pr. civ.....	32
3.9. Principiul dreptului la apărare – art. 13 C. pr. civ.....	37
3.10. Principiul contradictorialității – art. 14.....	40
3.11. Principiul oralității – art. 15 C. pr. civ.	42
3.12. Principiul nemijlocirii – art. 16 C. pr. civ.	42
3.13. Principiul publicității – art. 17 C. pr. civ.	44
3.14. Principiul desfășurării procedurii judiciare în limba română – art. 18 C. pr. civ.	45
3.15. Principiul continuității – art. 19 C. pr. civ.	46
3.16. Încercarea de împăcare a părților – art. 21 C. pr. civ.....	47
3.17. Principiul rolului activ al judecătorului în aflarea adevărului – art. 22 C. pr. civ.....	47
II. PARTICIPANȚII LA PROCESUL CIVIL. INSTANȚA DE JUDECATĂ.....	52
1. Înțelesurile noțiunii de „instanță”.....	52

2. Compunerea și constituirea instanței de judecată.....	53
2.1. Compunerea instanței.....	53
2.2. Constituirea instanței.....	54
3. Incidente procedurale cu privire la constituirea și compunerea instanței	57
3.1. Incompatibilitatea.....	59
3.2. Abținerea și recuzarea.....	65

III. ACȚIUNEA CIVILĂ. PARTICIPANȚII LA PROCESUL CIVIL.

PĂRȚILE.....	72
1. Noțiune.....	72
2. Clasificarea acțiunii civile.....	73
3. Cereri principale, cereri accesorii, cereri incidentale și cereri adiționale.	74
3.1. Cererea principală.....	74
3.2. Cererea accesorie.....	75
3.3. Cererea incidentală.....	75
3.4. Cererea adițională.....	76
4. Cereri în realizare, cereri în constatare și cereri în constituire.....	77
4.1. Cereri în realizare.....	77
4.2. Cererile în constatare.....	78
4.3. Cererile în constituire.....	82
5. Cereri nepatrimoniale și cereri patrimoniale – personale; reale și mixte.....	82
5.1. Cererile personale.....	83
5.2. Cereri reale.....	84
5.3. Cererile mixte.....	84
6. Condițiile de exercitare a acțiunii civile.....	85
7. Reprezentarea părților în procesul civil.....	87
7.1. Reprezentarea legală.....	88
7.2. Reprezentarea convențională.....	89
7.3. Reprezentarea judiciară.....	93
8. Asistența judiciară.....	94
9. Coparticiparea procesuală.....	100
9.1. Noțiune. Particularități. Clasificări ale coparticipării procesuale.....	100

IV. ALTE PERSOANE CARE POT LUA PARTE LA JUDECATĂ.	
TERȚELE PERSOANE ÎN PROCESUL CIVIL	108
1. Considerații generale.....	108
2. Condiții generale de admisibilitate ale participării terților în procesul civil	109
3. Formele de participare a terților	109
3.1. Intervenția voluntară	109
3.1.1. Intervenția voluntară principală.....	110
3.1.2. Intervenția accesorie	113
3.2. Intervenția forțată.....	118
3.2.1. Chemarea în judecată a altor persoane	119
3.2.2. Chemarea în garanție	121
3.2.3. Arătarea titularului dreptului	124
4. Introducerea forțată în cauză, din oficiu, a altor persoane	125
5. Participarea procurorului în procesul civil	130
5.1. Promovarea acțiunii civile	130
5.2. Participarea la judecata procesului civil.....	131
5.3. Exercițarea căilor de atac	131
5.4. Cererea de punere în executare a hotărârilor	132
V. COMPETENȚA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI.	
COMPETENȚA MATERIALĂ	133
1. Noțiuni	133
2. Competența materială a judecătorilor	135
3. Competența materială a tribunalelor	142
4. Competența materială a curților de apel.....	148
5. Competența materială a Înaltei Curți de Casație și Justiție	149
6. Determinarea competenței după valoarea obiectului cererii de chemare în judecată	151
6.1. Reguli generale	151
6.2. Reguli speciale	152
VI. COMPETENȚA INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI.	
COMPETENȚA TERITORIALĂ	154
1. Competența teritorială generală.....	154
2. Competența teritorială alternativă	155
3. Competența teritorială exclusivă.....	157

4. Competența teritorială convențională și competența facultativă.....	162
5. Întinderea competenței instanței sesizate	165
5.1. Prorogarea legală de competență	166
5.2. Extinderea competenței instanței sesizate asupra apărărilor pârâtului	166
5.3. Prorogarea voluntară sau convențională	167
5.4. Prorogarea judiciară de competență	168
6. Incidente procedurale privitoare la competența instanței	168
6.1. Excepția de necompetență. Conflictul de competență.....	168
6.2. Litispendența și conexitatea	176
6.3. Strămutarea proceselor.....	179
6.4. Delegarea instanței	182
VII. ACTELE DE PROCEDURĂ	183
1. Noțiune și importanță	183
2. Condițiile pentru îndeplinirea actelor de procedură	183
3. Clasificarea actelor de procedură	184
4. Cererile	185
5. Citarea și comunicarea actelor de procedură.....	187
VIII. NULITATEA ACTELOR DE PROCEDURĂ	199
1. Noțiune și reglementare.....	199
2. Clasificarea nulităților	199
3. Condițiile nulității.....	200
4. Invocarea nulităților procedurale.....	201
5. Efecte.....	201
IX. TERMENELE PROCEDURALE. DECĂDEREA	202
1. Noțiunea și rolul termenelor procedurale	202
2. Clasificarea termenelor de procedură.....	202
3. Durata termenelor de procedură	203
4. Calcularea termenelor de procedură	205
5. Nerespectarea termenelor procedurale: sancțiunea decăderii	209
X. FAZELE ȘI ETAPELE PROCESULUI CIVIL	213
1. Judecata (<i>cognitio</i>)	214
1.1. Dreptul de a sesiza instanța	214

1.2. Judecata în primă instanță.....	214
1.3. Judecata în căile de atac.....	217
2. Faza executării silite (<i>executio</i>).....	218

XI. ETAPA SCRISĂ. PROCEDURA PREALABILĂ SESIZĂRII INSTANȚEI. CEREREA DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ. VERIFICAREA ȘI REGULARIZAREA CERERII DE CHEMARE ÎN JUDECATĂ. FIXAREA PRIMULUI TERMEN DE JUDECATĂ....	219
1. Procedura prealabilă sesizării instanței	219
1.1. Invocarea lipsei procedurii prealabile.....	220
1.2. Sancțiunea.....	221
2. Cererea de chemare în judecată.....	221
3. Elementele cererii de chemare în judecată	222
4. Sancțiunile aplicabile în cazul lipsei vreuneia dintre mențiunile prevăzute de art. 194 C. pr. civ.....	226
5. Condiții extrinseci cererii de chemare în judecată. Timbrarea cererii.....	228
6. Înregistrarea cererii și constituirea dosarului	232
7. Efectele introducerii cererii de chemare în judecată	233
8. Verificarea și regularizarea cererii de chemare în judecată	234
9. Verificarea competenței completului căruia i s-a repartizat aleatoriu cauza.....	235
10. Verificarea cerințelor prevăzute de art. 200 C. pr. civ. pentru cererea de chemare în judecată.....	236
11. Cererea de reexaminare	241
12. Fixarea primului termen de judecată și luarea de măsuri pentru pregătirea judecării	242
13. Modificarea cererii de chemare în judecată (cerere adițională)	244
14. Comunicarea către pârât a cererii de chemare în judecată	246
15. Răspunsul la întâmpinarea pârâtului	247
16. Fixarea propriu-zisă a primului termen de judecată	247

XII. ETAPA SCRISĂ. ÎNTÂMPINAREA. CEREREA RECONVENȚIONALĂ.....	249
1. Întâmpinarea.....	249
1.1. Cuprinsul întâmpinării	250
1.2. Comunicarea întâmpinării.....	251

1.3. Sancțiunea nedepunerii întâmpinării.....	251
2. Cererea reconvențională.....	252
3. Măsurile asigurătorii.....	258
4. Procedura de soluționare.....	261
5. Căi de atac.....	263
6. Autoritatea de lucru judecat.....	264
7. Ridicarea sechestrului asigurător.....	264
8. Valorificarea bunurilor sechestrate.....	265
9. Poprirea asigurătorie.....	265
10. Sechestrul judiciar.....	266
XIII. REGULI GENERALE PRIVIND JUDECATA PROCESULUI CIVIL.....	269
1. Scopul și etapele procesului civil.....	269
2. Aspecte privind desfășurarea procesului.....	270
XIV. CERCETAREA PROCESULUI CIVIL. DISPOZIȚII COMUNE.....	286
1. Desfășurarea procesului civil.....	286
2. Estimarea duratei cercetării procesului.....	287
3. Suspendarea judecării cauzei în situația neîndeplinirii obligațiilor de către reclamant.....	288
4. Terminarea cercetării procesului.....	289
XV. EXCEPȚIILE PROCESUALE.....	290
1. Excepțiile procesuale.....	290
2. Clasificarea excepțiilor procesuale.....	291
3. Ordinea și procedura de soluționare a excepțiilor procesuale.....	293
4. Soluții posibile.....	295
5. Caracteristicile excepțiilor procesuale.....	296
BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ DE ELABORARE A CURSULUI.....	299

ANGELICA ROȘU

DREPT PROCESUAL CIVIL

**Teoria generală. Procedura contencioasă.
Etapa scrisă. Reguli generale privind judecata
în prima instanță. Excepțiile procesuale**

Universul Juridic

București

-2023-

I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE ÎN DREPTUL PROCESUAL CIVIL

1. Definiție

În literatura de specialitate¹, dreptul procesual civil a fost definit ca fiind „*ansamblul normelor juridice care reglementează modul de judecată de către instanțele judecătorești a pricinilor privitoare la drepturi civile ori la interese legitime care se pot realiza numai pe calea justiției, precum și modul de executare silită a hotărârilor judecătorești sau a altor titluri executorii*”.

Procedura civilă, care conține regulile după care se desfășoară judecata și executarea silită, reprezintă numai o parte a dreptului procesual civil, alături de jurisdicție și de teoria acțiunii civile.

Noul Cod de procedură civilă reprezentat de Legea nr. 134/2010² a intrat în vigoare la data de 15 februarie 2013, fiind abrogat Codul de procedură civilă de la 1865.

Privitor la aplicarea în timp a legii procesual civile, legiuitorul a optat pentru soluția ca procesului, în întregul său, să îi fie aplicabile dispozițiile legii în vigoare la momentul pornirii acestuia, respectiv la data înregistrării cererii de chemare în judecată.

Astfel, art. 24 C. pr. civ. privește legea aplicabilă în cazul proceselor noi: „*Dispozițiile legii noi de procedură se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea acesteia în vigoare*”, iar conform art. 25 C. pr. civ., *procesele în curs de judecată și executările silite începute sub legea veche rămân supuse legii sub care au început*.

Regula generală stabilită în prezentul cod este aceea că legea nouă de procedură civilă se aplică numai proceselor și executărilor silite începute

¹ A se vedea în acest sens M. Tăbărcă, *Drept procesual civil*, vol. I, *Teoria generală conform noului Cod de procedură civilă*, Ed. Universul Juridic, București, 2013, p. 8 și autorii citați.

² Publicată în M. Of. nr. 485 din 15 iulie 2010, republicată în M. Of. nr. 545 din 3 august 2012.

după intrarea sa în vigoare, nu și celor demarate anterior și aflate în curs de desfășurare.

Potrivit Expunerii de motive la legea de punere în aplicare a noului Cod de procedură civilă, pentru asigurarea previzibilității normei juridice, noul cod cuprinde soluții normative cu caracter de noutate în ceea ce privește aplicarea legii de procedură, înlocuind principiul aplicării imediate a noii norme de procedură, prevăzut în art. 725 alin. (1) C. pr. civ. din 1865, cu acela potrivit căruia dispozițiile noii legi de procedură civilă sunt aplicabile numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea în vigoare a acesteia.

De la această regulă, codul instituie o derogare în cadrul art. 26 vizând legea aplicabilă mijloacelor de probă, aceasta fiind legea în vigoare la data producerii ori a săvârșirii faptelor juridice care fac obiectul probațiunii (în ceea ce privește admisibilitatea și puterea doveditoare a probelor preconstituite și a prezumțiilor legale) și, după caz, legea în vigoare la data administrării probelor (în ceea ce privește administrarea lor).

Astfel, după cum s-a arătat în mod pertinent în doctrină³, art. 24-27 NCPC constituie norme generale de drept tranzitoriu, destinate să guverneze conflicte de legi viitoare, în timp ce normele de drept tranzitoriu cuprinse în Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă au caracter special, reglementând, în mod specific, conflictele de legi ocazionate de intrarea în vigoare a noului cod.

Art. 27 C. pr. civ. dispune că „*hotărârile rămân supuse căilor de atac, motivelor și termenelor prevăzute de legea sub care a început procesul*”.

În același sens sunt și dispozițiile art. 3 din Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, care arată: „*Dispozițiile Codului de procedură civilă se aplică numai proceselor și executărilor silite începute după intrarea acestuia în vigoare. Procesele începute prin cereri depuse, în condițiile legii, la poștă, unități militare sau locuri de deținere înainte de data intrării în vigoare a Codului de procedură civilă rămân supuse legii vechi, chiar dacă sunt înregistrate la instanță după această dată*”.

Deși au trecut 10 ani de la data intrării în vigoare a noului Cod de procedură civilă, există suficiente situații care impun aplicarea în continuare

³ Gh.-L. Zidaru, T.C. Briciu, *Observații privind unele dispoziții de drept tranzitoriu și de punere în aplicare a noului Cod de procedură civilă* (disponibil la www.juridice.ro).

a dispozițiilor Codului de procedură civilă anterior, și avem în vedere aici, în primul rând, ipoteza rejudecării după casarea cu trimitere, caz în care este avută în vedere legea aplicabilă la momentul înregistrării cererii de chemare în judecată în primul ciclu procesual.

În ceea ce privește sintagma *processe și executări silite* utilizată în capitolul referitor la aplicarea în timp a legii, s-a precizat că, deși îndeobște prin proces civil se înțelege atât faza judecătii, cât și faza executării silite, din formularea textelor de lege s-ar putea deduce că legiuitorul a înțeles să separe cele două faze ale procesului în curs de judecată, astfel încât, în ceea ce privește judecata a reglementat aplicabilitatea legii în vigoare la momentul înregistrării cererii de chemare în judecată, în timp ce executarea este guvernată de legea în vigoare la momentul declanșării executării silite, respectiv al înregistrării cererii de încuviințare a executării silite. Faptul că legiuitorul utilizează în mod separat cele două noțiuni, vorbind despre „processe și executări silite”, este un argument suplimentar în sprijinul acestei interpretări; practic, în acest context, cuvântul „proces” este folosit în sensul de proces în curs de judecată.

Dec. nr. 2789/2014 a ICCJ, s. a II-a civ.: *„În privința proceselor începute anterior datei de 15 februarie 2013, normele de procedură, cuprinse în actele normative speciale, se aplică în continuare în forma în vigoare existentă până la data intrării în vigoare a Noului Cod de procedură civilă, în condițiile în care Legea nr. 76/2012 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă nu prevede în mod expres altă soluție”.*

În acest sens este și art. 27 NCPC, care dispune că *„hotărârile rămân supuse căilor de atac, motivelor și termenelor prevăzute de legea sub care a început procesul”.*

Dezlegarea unor chestiuni de drept. Dec. nr. 52/2018⁴ a ICCJ: *„În interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 27 C. pr. civ., cu referire la art. 147 alin. (4) din Constituția României, efectele dec. nr. 369 din 30 mai 2017 a Curții Constituționale (CC) se produc cu privire la hotărârile judecătorești pronunțate după publicarea acesteia în Monitorul Oficial al României, în litigiile evaluabile în bani de până la 1.000.000 de lei inclusiv, pornite ulterior publicării deciziei (20 iulie 2017)”.*

⁴ Publicată în M. Of. nr. 609 din 17 iulie 2018.

Constituționalitate. Dec. nr. 874/2018⁵ a CC. Curtea Constituțională a admis excepția de neconstituționalitate și a constatat că „prevederile art. 27 C. pr. civ., în interpretarea dată prin dec. nr. 52 din 18 iunie 2018 pronunțată de ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, sunt neconstituționale. Dispozițiile art. 27 C. pr. civ., în interpretarea dată prin dec. nr. 52 din 18 iunie 2018 pronunțată de ICCJ, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, conduc la prelungirea în timp a efectelor unei norme constatate neconstituționale, prin dec. nr. 369 din 30 mai 2017 a CC, ceea ce încalcă dispozițiile art. 147 alin. (4) din Constituție, ce consacră efectul imediat și general obligatoriu al deciziilor Curții Constituționale, coroborate cu cele ale art. 16 alin. (1) și art. 21 alin. (1) și (2) privind accesul liber la justiție. Această interpretare este contrară și jurisprudenței Curții Constituționale referitoare la efectele de ordin constituțional ale deciziilor sale prin care constată neconstituționalitatea unei norme legale, efecte care sunt de imediată aplicare asupra cauzelor pendinte”.

Notă: În urma pronunțării acestei decizii a Curții Constituționale, și-a încetat efectele dec. nr. 52 din 18 iunie 2018 a ICCJ (M. Of. nr. 609 din 17 iunie 2018), prin care Completul pentru dezlegarea unei chestiuni de drept în materie civilă stabilise că efectele dec. nr. 369 din 30 mai 2017 a CC se produc cu privire la hotărârile judecătorești pronunțate după publicarea acesteia în Monitorul Oficial al României, în litigiile evaluabile în bani de până la 1.000.000 lei inclusiv, pornite ulterior publicării deciziei (20 iulie 2017).

În ceea ce privește aplicarea în spațiu a legii procesual civile, art. 28 C. pr. civ. consacră principiul teritorialității legii de procedură. Potrivit acestui principiu, *dispozițiile legii de procedură se aplică tuturor proceselor care se judecă de către instanțele române, sub rezerva unor dispoziții legale contrare. În cazul raporturilor procesuale cu element de extraneitate, determinarea legii de procedură aplicabile se face potrivit normelor cuprinse în cartea a VII-a.*

⁵ Publicată în M. Of. nr. 2 din 3 ianuarie 2019, disponibilă la https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/07/Decizie_874_2018.pdf.